

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

Ehl-i Beyt Serisi: 11

İMAM MUHAMMED TAKİ

(Ona Selam Olsun)

Telif Komisyonu

(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:

Cafer Bendiderya

KEVSER

Kevser Yayınları: 121

Kitabın Orijinal Adı: Pîşvayan-i Masûm / Zindegînamey-i Çehardeh Masûm

Yazarı: Telif Komisyonu (Muessese-i Der Rah-ı Hak)

Çeviri: Cafer Bendiderya

Emeği Geçenler: Habip Coşkun - Musa Güneş
İbrahim Aras

Dizgi ve Mizanpaj: Kevser

Kapak: Hasan Başbuğ

Baskı: Yılmaz Matbaacılık (Sertifika: 27185)

Litros Yolu 2. Matb. Sitesi 3 NB 2

Zeytinburnu-Topkapı / İst. Tel: 0212 493 00 85

Basım Tarihi: 1. Baskı: Haziran 2007 / 2. Baskı: Haziran 2013

ISBN: 978-9944-709-03-3

Not: Çeviride kitabın 1381 hicrî Şemsî tarihli 1. baskısı esas alınmıştır

Kevser Yayınları

Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok. No: 14 / 1

Fatih – İSTANBUL

Tel: 0212 – 534 35 28 / 555 16 66

Faks: 0212 – 631 36 01 / 555 22 12

www.kevseryayincilik.com

İÇİNDEKİLER

İmam Muhammed Taki'nin (a.s) Doğumu	7
İmam Muhammed Taki'nin (A.s) İmameti	11
Mucize ve Gaybî Haberlerden Bir Kısım.....	15
Adı Ahmed	15
Kefen.....	16
Yeten Para	16
Elbise.....	17
Ağacın Meyve Vermesi	17
İmam Rıza'nın (a.s) Şahadet Haberini Verişi	18
Kadı'nın İtirafı	18
Komşuyu Kurtarmak	19
Hapisteki Adamın Kurtuluşu	20
Ebu Salt'ın Kurtuluşu	22
Mu'tasım'ın Meclisinde	22
Evlilik Komplosu	25
İmam'ın (a.s) Şahadeti.....	35
İmam Muhammed Taki'nin (a.s) Öğrencileri.....	37
1- Ali b. Mehziyar	38
2- Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr Bezentî.....	39
3- Zekeriya b. Âdem	40
4- Muhammed b. İsmail b. Bezi'	40
İmam Muhammed Taki'den (A.s)Veciz Sözler.....	43

İMAM MUHAMMED TAKİ'NİN (A.S) DOĞUMU

Ehlibeyt İmamları'nın sekizincisi İmam Rıza'nın (a.s) kırk küsur yaşında olmasına rağmen daha bir çocuğunun olmaması, Şiîleri endişelendiriyordu. Çünkü Resul-i Ekrem (s.a.a) ve geçmiş İmamlar'dan ulaşan rivayetlere göre, Dokuzuncu İmam'ın Sekizinci İmam'ın oğlu olduğuna inanıyorlardı. İşte bu nedenle Allah Teâlâ'nın İmam Rıza'ya (a.s) bir çocuk vermesini dört gözle bekliyor, hatta bazen İmam'ın huzuruna giderek Allah Teâlâ'nın kedisine bir oğul vermesi için dua etmesini istiyorlardı. İmam ise onları teselli ederek şöyle buyuruyordu:

Allah Teâlâ bana, benim mirasçım ve benden sonra imam olacak bir oğul verecektir.⁽¹⁾

Nihayet hicrî kamerî 195 yılı recep ayının onunda İmam Muhammed Taki (a.s) dünyaya geldi.⁽²⁾ Adı "Muhammed", künyesi "Ebu Cafer" ve en meşhur lakapları "Taki" ve "Cevad" idi. İmam'ın doğumu Şia toplumu için sevinç kaynağı olup, iman ve itikatlarının güçlenmesine sebep oldu. Çünkü İmam'ın geç dünyaya gelmesi nedeniyle bazı Şiîler şüpheyne kapılabilirdi; İmam'ın dünyaya gelmesiyle bu şüphe giderildi.

1- Biharu'l-Envar, c.50, s.15; Uyunu'l-Mu'cizat, s.107

2- Diğer bir görüşe göre İmam, ramazan ayından dünyaya gelmiştir.

İmam Muhammed Taki'nin annesinin ismi Sebike'dir; fakat İmam Rıza (a.s) ona Hayzeran adını vermişti. Bu değerli kadının, ahlâkî erdemlerde kendi döneminin en üstün kadınlarından olan ve bir rivayette belirtildiğine göre Resulullah (s.a.a) tarafından "Hayretu'l-İma" (cariyelerin en üstünü) olarak nitelenen Resulullah'ın (s.a.a) eşi Mariya Kıbtiyye'nin akrabalarındandır. Bu değerli kadın, İmam Rıza'nın (a.s) evine gelmeden önce İmam Musa b. Cafer (a.s) onun bazı özelliklerini açıklamış ve yârenlerinden biri olan Yezid b. Suleyt vasıtasıyla ona selâm göndermiştir.⁽¹⁾

İmam Rıza'nın (a.s) kız kardeşi Hâkime hatun şöyle diyor:

İmam Muhammed Taki (a.s) dünyaya gelirken, kardeşim benden Hayzeran'ın yanında olmamı istedi. Bebek doğumunun üçüncü gününde gözlerini gökyüzüne açtıktan sonra sağa-sola bakıp: *"Eşhedu enlâ ilâhe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Resulullah"* dedi. Ben böyle hayret verici bir olayı görünce, korkuyla yerimden kalkarak kardeşimin huzuruna koşup gördüklerimi anlattım. Bunun üzerine İmam: *"Ondan, bundan sonra göreceğin hayret verici olaylar şimdiye kadar gördüklerinden çok daha fazla olacaktır."* buyurdu.⁽²⁾

Ebu Yahya San'anî şöyle diyor:

Bir gün İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken daha küçük yaşta olan İmam Muhammed Taki'yi İmam'ın yanına getirdiler. İmam buyurdu ki:

"Bu öyle bir bebektir ki, Şia için bundan daha mübarek bir bebek dünyaya gelmemiştir."⁽³⁾

1- Usul-i Kâfî, c.1, s.315

2- Menakıb, c.4, s.394

3- Envaru'l-Behiyye, s.125; Usul-i Kâfî, c.1, s.321; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.299

İmam'ın bu buyruğunun sebebi, daha önce değindiğimiz nokta olabilir. Çünkü İmam Muhammed Taki'nin (a.s) dünyaya gelmesi; Şiîlerin, İmam Rıza'nın (a.s) yerine geçecek imam olmadığı konusundaki endişelerini giderip imanlarını şek ve şüpheyi bulaştırmaktan kurtardı.

Nevfelî şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) Horasan'a giderken: "Bana bir emriniz var mı?" diye arz ettim kendisine. İmam Rıza (a.s): *"Benden sonra oğlum Muhammed'i izle; ben geri dönmeyeceğim bir yolculuğa çıkıyorum."* buyurdu.⁽¹⁾

İmam Rıza'nın (a.s) kâtibi olan Muhammed b. Ebu Abbad diyor ki:

İmam Rıza (a.s) oğlu Muhammed'i (a.s) künyesiyle anardı.⁽²⁾ (İmam Cevad'dan -a.s- bir mektup ulaşınca:) *"Ebu Cafer bana şöyle yazmıştır..."* buyururdu ve (İmam Rıza'nın -a.s- emriyle) Ebu Cafer'e mektup yazdığımda, ona saygıyla hitap ederdi. İmam Muhammed Taki'den (a.s) gelen mektuplar da çok beliğ ve güzeldi.

Yine Muhammed b. Ebu Abbad şöyle diyor:

İmam Rıza'nın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

"Benden sonra Ebu Cafer benim vasım, ailem arasında halifem olacaktır."⁽³⁾

Muammer b. Hallad diyor ki:

İmam Rıza (a.s) bazı konuları dile getirdiği zaman şöyle buyurdu: *"Bunları benden duymanıza ne gerek var? Şu Ebu Cafer'i kendi yerime oturttum. (Bir sorunuz ve probleminiz varsa*

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.216

2- Araplar, bir kişiye saygı için onu künyesiyle çağırırlar.

3- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.240

o cevaplayacaktır.) Biz öyle bir aileyiz ki çocuklarımız -hakikatleri, marifet ve ilimleri- tamamen babalarından miras alırlar.”⁽¹⁾

Bu sözle, imametın bütün ilim ve makamlarının bir önceki imamdan sonraki imama intikal ettiği kastedilmiştir. Bu ise sadece imamlara hasır, onların diğer çocukları böyle değildir.

Hayranî, babasından şöyle nakleder:

Horasan'da İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken biri: "Szin başınıza bir bela gelecek olursa, kime müracaat edelim?" diye sordu. İmam: "Oğlum Ebu Cafer'e." buyurdu.

Bu soruyu soran kişi İmam Taki'nin yaşını yeterli görmediğinden (bir çocuk nasıl imam olabilir, diye düşündüğünden) olacak ki, İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ Hz. İsa'yı yaş olarak Ebu Cafer'den daha küçük olduğu halde peygamber yaptı." ⁽²⁾

Abdullah b. Cafer şöyle diyor:

Safvan b. Yahya ile birlikte İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna gittik. O zaman üç yaşında olan İmam Muhammed Taki de oradaydı. İmam'a: "Siz bir olayla karşılaşacak olursanız yerinize kim geçecek?" diye sordum. İmam, Ebu Cafer'i (İmam Taki'yi -a.s-) göstererek: "Bu oğlum." buyurdu. Ben: "Bu yaşta mı?" dedim. İmam: "Evet, bu yaşta." buyurdu, "Allah Teâlâ, İsa'yı üç yaşında bile değilken kendine hüccet küldi." ⁽³⁾

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.321; *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.298

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.322; *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.299

3- Kifayetu'l-Eser, s.324; Biharu'l-Envar, c.50, s.35. (Bu rivayetin son cümlesi, anlam olarak nakledilmiştir.)

İMAM MUHAMMED TAKİ'NİN (A.S) İMAMETİ

İmamet de peygamberlik gibi, Allah Teâlâ'nın seçkin ve lâ-yık kullarına lütfettiği ilâhî bir bağıştır; bu bağışta yaşın hiçbir rolü yoktur. Küçük yaştaki bir çocuğun peygamberlik ve imamet makamına geçmesini imkânsız bilenler, galiba bu semavî ve ilâhî konuları normal şeylerle karıştırmış ve onlarla bir sanmışlardır.

Hâlbuki kesinlikle böyle değildir. İmamet ve nübüvvet Allah Teâlâ'nın istek ve iradesine bağlıdır ve Allah Teâlâ bunları, sınırsız ilmiyle böyle bir makama lâ-yık olduklarını bildiği kullarına bahşeder. Dolayısıyla bazen bazı maslahatlardan dolayı Allah Teâlâ bütün ilimleri küçük yaştaki bir çocuğa verip onu küçük yaşına rağmen peygamberlik veya imamet makamına atayabilir.

Dokuzuncu İmam Hz. Muhammed Taki (a.s), sekiz veya dokuz yaşlarında yüce imamet makamına ulaşmıştır. Mualla b. Muhammed şöyle diyor:

İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra İmam Muhammed Taki'yi gördüm. Şiîlere anlatmak için İmam'ın boyuna, endamına dikkatle baktım. O sırada İmam oturarak şöyle buyurdu: *"Ey Mualla! Allah Teâlâ peygamberlikte olduğu*

gibi imamet konusunda da delil getirerek: 'Yahya'ya çocuk yaşıta peygamberlik verdik.' buyurmuştur."⁽¹⁾

Muhammed b. Hasan b. Ammar şöyle diyor:

İki yıl Medine'de Ali b. Cafer'in huzuruna gidiyordum. Bu süre içerisinde o, kardeşi İmam Musa b. Cafer'den (a.s) duyduğu rivayetleri bana söylüyor, ben de yazıyordum. Bir gün Mescid-i Nebi'de onun yanında oturmuştum. O sırada İmam Muhammed Taki geldi. Ali b. Cafer, cüppesini almadan yalın ayak koşarak İmam'ın elini öpüp saygı gösterdi.

İmam ona: *"Amcacığım! Otur, Allah sana rahmet etsin."* buyurdu. Ali b. Cafer: *"Efendim! Siz ayakta olduğunuz hâlde nasıl oturayım?"* diye arz etti. Ali b. Cafer dönüp gidince arkadaşları: *"Sen onun babasının amcası olduğun hâlde ona böyle saygı mı gösteriyorsun?!"* diyerek onu kınadılar.

Ali b. Cafer: *"Kesin sesinizi!"* dedi, *"Aziz ve Celil Allah -elini sakalında gezdirerek- bu beyaz sakalı imamete lâayık görmeyip bu genci lâayık görerek imam kıldığı hâlde, onun faziletini inkâr mı edeyim?! Sizin bu söylediklerinizden Allah'a sığınırım; ben O'nun kuluyum."*⁽²⁾

Ömer b. Ferec diyor ki:

İmam Muhammed Taki (a.s) ile Dicle nehrinin kıyısında durmuştuk. Ben ona: *"Şiîleriniz, sizin Dicle suyunun ağırlığını bildiğinizi iddia ediyorlar."* dedim. Bunun üzerine İmam: *"Allah Teâlâ Dicle suyunun ağırlığını bir sivrisineğe bildirme gücüne sahip midir?"* diye sordu.

Ben: *"Evet, Allah Teâlâ'nın buna gücü yeter."* dedim.

1- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.306

2- *Usul-i Kâfi*, c.1, s.322

İmam: *"Ben Allah katında sıvrisinek ve O'nun birçok yaratışından daha değerliyim."* buyurdu.⁽¹⁾

Ali b. Hassan Vasitî şöyle diyor:

Yanıma birkaç tane oyuncak alarak (İmam çocuk olduğu için) İmam'a hediye edeyim, dedim! (İmam'ın huzuruna çıktım. Halk sorularını soruyor, İmam da cevaplıyordu.) Soruları bittikten sonra çıkıp gittikleri zaman İmam da kalkıp gitti. Ben gidip hizmetçisi vasıtasıyla İmam'la görüşmek için izin alarak içeri girdim. Selâm verdim. İmam selâmımı aldı; fakat rahatsız görünüyordu. Benim oturmama izin vermedi. İleri çıkarak öfkeyle bana baktı ve şöyle buyurdu: *"Allah Teâlâ beni oynamak için yaratmamıştır; benim oyunla ne işim var?!"*

Beni affetmesini istedim. İmam da kabul edip beni affedince dışarı çıktım.⁽²⁾

* * *

Peygamberlerin en hayret verici özellikleri, onların ders okumuş olmamaları, ilimlerini beşerden değil de bizzat eşsiz ve benzersiz olan Allah'tan, O'nun ezelî zatından almış olmalarıdır.

Semavî önderlerde olan bu özellik (ders almaya ve eğitim görmeye ihtiyaçlarının olmayışı), risalet ve ilâhî sorumluluklarda yaşın bir önemi olmadığına kanıttır. Aslında beşerin hidayeti için Allah'ın teyidi ve isteği olduktan sonra insanın her yaşta nübüvvet, önderlik ve insanları hidayet etme görevine gelmesi mümkündür. Nitekim bazıları orta yaşlarda, bazıları daha ileri yaşlarda, bazıları gençlikte ve hatta çocuklukta bu yüce makama erişmişlerdir.

1- Biharu'l-Envar, c.5, s.100; Uyunu'l-Mu'cizat, s.113

2- Delailu'l-İmame, s.212; Biharu'l-Envar, c.50, s.59

Bu ise, sadece Allah'ın dilemesi ile mümkündür, O'nu iradesi dışında bu makama ulaşmak imkânsızdır. Allah'ın dilemesinde de, yaşın hiçbir önemi yoktur. Çünkü O dilediğini yapar.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim'in tanıklığıyla Hz. Yahya'nın çocuklukta, Hz. İsa'nın da beşikte peygamber olduklarını görmekteyiz:

Ey Yahya! Azim ve kuvvetle kitabı al (dedik). Ona çocukken peygamberlik verdik.⁽¹⁾

Meryem, çocuğuna işaret etti. "Nasıl olur da beşikteki çocuk konuşur?" dediler. (İsa:) "Şüphe yok ki, dedi, ben Allah'ın kuluyum, bana kitap vermiştir ve beni peygamber yapmıştır."⁽²⁾

Dolayısıyla, Allah'ın iradesiyle çocuk yaşta imamet makamına ulaşan bazı temiz şahsiyetlerin imametlerini eleştiren muhaliflerin bu hareketleri onların cehalet ve bilinçsizliklerinden kaynaklanmaktadır. Bizim burada söylediklerimiz ve yine Kur'ân-ı Kerim'in ayetleri göz önünde bulundurulduğunda, akılsızlar dışında kimse, İmam Muhammed Taki (a.s) neden sekiz veya dokuz yaşında imamete ulaşmıştır, diye itiraz edemez.

İmam Ebu Cafer Muhammed b. Ali Cevad (a.s) değerli babasının şahadetinden sonra, geçmiş İmamların buyrukları ve Sekizinci İmam'ın da tayiniyle yeryüzünde Allah'ın hilafet ve imamet sorumluluğunu üstlenmiş, yaşının küçük olması nedeniyle düşmanlar ve akılsızlar birçok defa kendisini imtihan etmişlerdir. Fakat o yüce zatın ilimlerinin tecellisi öyle göz alıcıydı ki, onun imametini teyit etmek için Hz. Yahya ve Hz. İsa'nın peygamberliğini değil, gerçekte onların peygamberliklerini teyit etmek için onun imametini tanık göstermek gerekir.

1- Meryem Suresi, 12

2- Meryem Suresi, 29-30

MUCİZE VE GAYBÎ HABERLERDEN BİR KISMI

Adı Ahmed

1- İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra Bağdat ve diğer şehirlerin ulema ve fakihlerinden seksen kişi hac ibadetini eda etmek için Mekke'ye gitti.

Yol üzerinde İmam Muhammed Taki (a.s) ile görüşmek için de Medine'ye uğrayarak İmam Cafer Sadık'ın (a.s) o sırada boş olan evine indiler...

Küçük yaşta olan İmam Muhammed Taki (a.s) onların meclisine girdi. Muvaffak isminde birisi onu oradakilere tanıınca saygıyla ayağa kalkıp selâm verdiler.

Sonra İmam'a (a.s) çeşitli sorular sordular; o da hepsine cevap verdi. Bunun üzerine oradakilerin hepsi (onda imamet belirtilerini görüp imametine daha fazla emin oldular,) sevindiler. İmam'ı (a.s) övüp hakkında dua ettiler.

Onlardan İshak adındaki biri diyor ki:

Ben de İmam'a sormak için bir mektuba on soru yazdım ve içimden, İmam sorularımı cevaplandırırsa ondan, hamile olan eşimin erkek çocuk doğurması için Allah'a dua etmesini isteyeceğim, dedim. Meclis uzadı; sürekli İmam'a soru soruyorlar, o da cevap veriyordu.

Ben, mektubumu yarın gelip İmam'a veririm diye gitmek için ayağa kalktım. İmam beni görünce: *"Ey İshak! Allah benim du-amı kabul etti. Oğlunun ismini Ahmed koy."* buyurdu.

Bunun üzerine ben: "Allah'a şükürler olsun, şüphesiz bu Allah'ın hüccetidir." dedim.

İshak memleketine dönünce, Allah Teâlâ ona bir erkek çocuk verdi ve o da onun ismini Ahmed koydu.⁽¹⁾

Kefen

2- İmran b. Muhammed Aş'erî şöyle diyor:

İmam Muhammed Taki'nin (a.s) huzuruna çıktım. İşlerimi yaptıktan sonra: "Ümmü'l-Hasan size selâm gönderdi ve el-biselerinizden birisini kendisine kefen yapması için ona göndermenizi rica etti." dedim. Bunun üzerine İmam: *"Onun buna ihtiyacı kalmadı."* buyurdu. Ben İmam'ın ne demek istediğini anlamadan geri döndüm. Nihayet İmam'ın (a.s) huzuruna çıkmadan on üç veya on dört gün önce Ummu'l-Hasan'ın öldüğünü haber aldım.⁽²⁾

Yeten Para

3- Ahmed b. Hadid şöyle diyor:

Bir grupta hac ibadetini eda etmek için Mekke'ye gidiyorduk. Haramîler yolumuzu kestiler (mallarımızı aldılar). Medine'ye ulaştığımızda, bir sokakta İmam Muhammed Taki ile görüş-tüm, evine gidip durumu anlattım. İmam (a.s) bana bir elbise ve bir miktar para getirmelerini emretti ve sonra buyurdu ki: *"Hırsızlar arkadaşlarından ne kadar almışlarsa, bu paradan o ka-*

1- Uyunu'l-Mu'cizat, s.109, özetle

2- Biharu'l-Envar, c.50, s.43; Haraic-i Ravendî, s.237

dar ver onlara." Ben o parayı bu şekilde bölüştürdükten sonra İmam'ın verdiği paranın tam haramîlerin aldığı miktarda olduğunu gördüm.⁽¹⁾

Elbise

4- Muhammed b. Sehl Kummî şöyle diyor:

Mekke'de konaklamıştım. Medine'ye gidip İmam Muhammed Taki'nin (a.s) huzuruna çıktım. İmam'dan bir elbise rica etmek istiyordum. Fakat ayrıluncaya kadar bir türlü ricamı söyleyemedim. Bunun üzerine isteğimi bir mektup yazarak bildireyim, dedim ve alıp yazdım. Sonra Mescid-i Nebi'ye gittim. Orada, iki rekât namaz kılıp Allah Teâlâ'dan yüz defa hayır diledikten sonra mektubu İmam'a göndermek kalbime ilham olursa göndermeye, aksi durumda yırtıp atmaya karar verdim. Öyle yaptım ve içimden mektubu İmam'a göndermek geçti. Ben de mektubu yırtıp Mekke'ye doğru yola koyuldum. O sırada elinde bir mendil, içinde de bir elbise bulunan bir kişinin kafilede beni aradığını gördüm. Beni bulunca: "Mevlan bu elbiseyi sana gönderdi..." dedi.⁽²⁾

Ağacın Meyve Vermesi

5- Memun, İmam Muhammed Taki'yi (a.s) Bağdat'a götürüp kızını onunla evlendirdi. Fakat İmam (a.s) Bağdat'ta kalmayıp eşiyle birlikte Medine'ye döndü.

İmam Medine'ye hareket edince, insanlardan bir grup vedalaşmak için İmam'ı şehrin çıkışına kadar uğurladılar. Akşam namazının vakti girince, eski camisi olan bir yere vardılar. İmam (a.s) akşam namazını kılmak için o camiye gitti.

1- Biharu'l-Envar, c.50, s.44, Ravendî'nin Haraic'inden naklen

2- Haraic-i Ravendî, s.237, Biharu'l-Envar, c.50, s.44

Caminin avlusunda o zamana kadar meyve vermeyen bir sedir ağacı vardı. İmam su isteyip ağacın dibinde abdest aldı ve cemaatle akşam namazını kıldırdı. Sonra dört rekât nafîle namazı kılıp şükür secdesi yaparak insanlarla vedalaşıp gitti. O gecenin sabahı o ağaç iyi bir meyve verince halk bu olaya çok şaşırdı.⁽¹⁾ Merhum Şeyh Mufid yıllar sonra kendisinin bu ağacı gördüğünü ve onun meyvesinden yediğini nakletmiştir.

İmam Rıza'nın (a.s) Şahadet Haberini Verişi

6- Ümeyye b. Ali şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) Horasan'dayken ben Medine'de kalıyor, İmam Muhammed Taki'nin (a.s) evine gidip-geliyordum. Normalde İmam'ın akrabaları ona selâm vermek için geliyorlardı. Bir gün cariyesine: *"Onlara (akraba kadınlarına) matem tutmaya hazırlanmalarını söyleyin."* buyurdu. Ertesi gün İmam yine onlara matem tutmak için hazırlanmalarını hatırlattı! "Kimin için?" diye sorduklarında: *"Yeryüzündeki insanların en üstünü için."* buyurdu.

Bir süre sonra İmam Rıza'nın (a.s) şahadet haberi geldi ve İmam Muhammed Taki'nin (a.s): *"Matem için hazırlanın."* buyurduğu zaman İmam Rıza'nın Horasan'da şehit olduğu anlaşıldı.⁽²⁾

Kadı'nın İtirafı

7- Nübüvvet ve imamet ailesinin düşmanlarından olan Kadı Yahya b. Eksem şöyle diyor:

1- bk. *Nuru'l-Ebsar*, Şebencî, s.179; İhkaku'l-Hak, c.12, s.424; Usul-i Kâfi, c.1, s.497; *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.304 ve Menakıb, c.4, s.390

2- İlamu'l Vera, s.334

Bir gün Resulullah'ın (s.a.a) kabrinin yanında İmam Muhammed Taki'yi görünce, çeşitli konularda onunla tartıştık; İmam hepsini cevapladı.

Ben: "Sizden bir şey sormak istiyorum; fakat utanıyorum." dedim.

İmam: "*Sen sormadan ben cevabını vereyim. Sen İmam'ın kim olduğunu sormak istiyorsun.*" buyurdu.

Ben: "Evet, vallahi bunu sormak istiyordum." dedim.

İmam: "*Benim.*" buyurdu.

Ben: "Peki bunun için bir deliliniz var mı?" diye sordum.

O sırada İmam'ın (a.s) elindeki asa konuşmaya başlayarak: "O, benim mevlam, bu zamanın imamı ve Allah'ın hüccetidir." dedi.⁽¹⁾

Komşuyu Kurtarmak

8- Ali b. Cerir şöyle diyor:

Biz İmam Muhammed Taki'nin (a.s) huzurundaydık. İmam'ın evinden bir koyun kaybolmuştu. Komşulardan birini o koyunu çalmakla suçlayarak çeke çeke İmam'ın huzuruna getirdiler.

İmam buyurdu ki:

Eyvahlar olsun size! Bırakın onu; koyunu o çalmamıştır. Koyun şimdi falancanın evindedir; gidip getirin.

Gidip koyunu İmam Muhammed Taki'nin (a.s) buyurduğu evde bulunca, ev sahibini hırsızlık suçuyla yakaladılar; adamı dövüp elbisesini yırttılar. Fakat adam koyunu çalmadığına dair yemin ediyordu.

1- Usul-i Kâfî, c.1, s.353; Biharu'l-Envar, c.50, s.68

Onu İmam'ın yanına getirdiler. İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Eyvahlar olsun size! Bu adama zulmettiniz. Koyunun kendisi onun evine girmişti; onun ise bundan haberi dahi yoktu.

Sonra da adamın gönlünü almak ve yırtılan elbisesini telafi etmek için ona bir miktar para verdi.⁽¹⁾

Hapisteki Adamın Kurtuluşu

9- Ali b. Halid şöyle diyor:

Samarra'da, bir adamı eli-kolu bağlı Şam'dan getirip orada zindana attıklarını ve peygamberlik iddiasında bulunduğunu haber aldım. Bunun üzerine zindana giderek zindancıya hoş davranıp sohbet ettikten sonra beni o adamın yanına götürdüler. Ben onun akıllı ve şuurlu bir kişi olduğunu görünce, olayın ne olduğunu sordum kendisine.

Adam dedi ki: "Şam'da, Şehitler Efendisi Hüseyin b. Ali'nin (a.s) mübarek başının asıldığı söylenen yerde⁽²⁾ ibadet ediyordum. Bir gece zikirle meşgulken karşımda duran bir adamın bana: 'Ayağa kalk!' dediğini gördüm."

"Ayağa kalkıp onunla birlikte birkaç adım yürüdük. Ansızın Kûfe Mescidi'nde olduğumuzu gördüm. Bana: 'Bu mescidi tanıyor musun?' diye sordu. Ben: 'Evet, Kûfe Mescidi'dir.' dedim. Orada namaz kıılıp dışarı çıktık. Yine biraz yürüdükten sonra, Medine'de Mescid-i Nebi'de olduğumuzu gördüm. Resulullah'ın (s.a.a) kabrini ziyaret ettik ve mescitte namaz kıldıktan sonra dışarı çıktık. Biraz daha yürüdük. Bu defa gördüm ki, Mekke'de, Kâbe'deyiz. Tavafla edip dışarı çıktık.

1- Biharul-Envar, c.50, s.47, Haraic-i Ravendî'den naklen

2- "Re'su'l-Huseyn/Hüseyin'in Başı" diye meşhur olan bir yerdir.

Biraz daha yürüdükten sonra kendimi Şam'da önceki yerimde buldum; o adam da gözden kayboldu."

"Bu gördüklerime şaşırıp kaldım. Bu olay üzerinden bir yıl geçtikten sonra yine aynı adam geldi ve önceki yıl yapmış olduğumuz yolculuğu aynen tekrarladık. Fakat bu defa ayrılmak istediğinde, kendisini tanıtmaması için onu Allah adına yemine verdim. Bunun üzerine: '*Ben Muhammed b. Ali b. Musa b. Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'im.*' dedi."

"Ben bu olayı bazı kişilere anlattıktan sonra haber Mu'tasım'ın veziri Muhammed b. Abdülmelik Zeyyat'a ulaştı. O da beni eli-kolu bağlı buraya getirip zindana atmalarını emretti. Peşinden de benim peygamberlik iddiasında bulunduğumu yaydılar halka."

Ali b. Halid diyor ki:

Ona: "Gerçeği bilmiyorsa, öğrenmesi için Zeyyat'a yazmamı ister misin?" dedim. Adam: "Yaz." dedi. Ben olayı Zeyyat'a yazdım. Zeyyat benim mektubunun arkasına şöyle yazdı: "Ona de ki, kendisini bir gecede Şam'dan Kûfe'ye, oradan Medine ve Mekke'ye götüren, sonra tekrar geri getiren kişiden kendisini zindandan kurtarmasını istesin."

Ben bu cevaba üzüldüm. Ertesi gün mektubun cevabını kendisine bildirmek, onu sabırlı olmaya davet etmek için zindana gittim. Fakat zindancı, bekçiler ve diğer birçok kişilerin rahatsız ve endişeli olduklarını gördüm. "Ne oldu?" diye sorunca, dediler ki: "Peygamberlik iddiasında bulunan adam dün gece zindandan çıkıp gitmiş! Nasıl gittiğini, yerin dibine mi girdiğini, yoksa göğe mi çıktığını anlayamıyoruz!" Ne kadar aradılarsa da ondan bir eser bulamadılar.⁽¹⁾

1- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.304; *İlamu'l-Verâ*, s.332; *İhkaku'l-Hak*, c.12, s.427; *el-Fusulu'l-Muhimme*, s.289

Ebu Salt'ın Kurtuluşu

10- İmam Rıza'nın (a.s) yakın ashabından olan ve İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra Memun'un emriyle zindana atılan Ebu Salt Herevî şöyle diyor:

Bir yıl zindanda kaldım; içim sıkıldı. Bir gece uyanık kalıp dua ve ibadetle meşgul oldum. Resulullah (s.a.a) ve Ehlibeyti'ni şefaatçi kılıp Allah Teâlâ'ya onların hakkına tevessül ederek yalvardım. Daha duam bitmeden İmam Muhammed Taki'nin (a.s) zindanda benim yanımda olduğunu gördüm. İmam (a.s) bana: *"Ey Eba Salt! Sıkıldın mı?"* buyurdu. Ben: *"Vallahi evet."* dedim. İmam: *"Ayağa kalk."* dedi ve ardından elini zincirleri-me vurdu. Zincirler çözüldü. Elimden tutarak beni zindandan dışarı çıkardı. Bekçiler beni gördükleri hâlde, İmam'ın kera-metiyle konuşamadılar. İmam beni dışarı çıkardıktan sonra: *"Allah'ın güvencesiyle git."* buyurdu, *"Bundan sonra hiçbir za-man Memun'u görmeyeceksin. O da seni görmeyecek."* Gerçekten de İmam'ın buyurduğu gibi oldu.⁽¹⁾

Mu'tasım'ın Meclisinde

11- İbn Ebu Davud⁽²⁾ ile samimî olan Zerkan şöyle diyor:

Bir gün İbn Ebu Davud'u, Mu'tasım'ın meclisinden dönerken üzgün olduğunu gördüm.

Neden üzgün olduğunu sorunca, dedi ki: *"Bugün yirmi yıl önce ölmüş olmayı arzuladım."* dedi!

1- Muntaha'l-Amal, İmam Rıza'nın (a.s) Hayatı, s.67; Uyunu Ahbar, c.2, s.247; Biharu'l-Envar, c.49, s.303

2- İbn Ebu Davud: Memun, Mu'tasım, Vasık ve Mütevekkil'in dönemin-de Bağdat kadılarından biriydi.

Ben: "Neden, ne oldu ki?" diye sordum. "Ebu Cafer'in -İmam Muhammed Taki- Mu'tasım'ın meclisinde başıma getirdiği bela yüzünden." dedi! "Neden, ne oldu ki?" diye sorunca da şöyle dedi:

"Biri hırsızlık yaptığını itiraf etti ve halifeden -Mu'tasım- hakkında ilâhî hükmü uygulayarak kendisini temizlemesini istedi. Halife tüm fakihleri topladı. Muhammed b. Ali'yi (İmam Muhammed Taki -a.s-) de çağırdı. Bizden: 'Hırsızın eli nereden kesilmelidir?' diye sordu.' Ben: 'Bilekten.' dedim. Mu'tasım: 'Hangi delille?' diye sordu. Ben: 'Çünkü teyemmüm ayetinde: **'Yüzünüze ve ellerinize mesh edin.'**⁽¹⁾ buyurmaktadır. Burada elden maksat bilektir.' dedim."

"Bu konuda fakihlerden bir grup da benim görüşümü savunup, hırsızın eli bilekten kesilmelidir, diyorlardı. Fakat bir grup da: 'Dirsekten kesilmelidir.' dediler. Mu'tasım onların delilini sorunca: 'Abdest ayetinde: **'Yüzünüzü ve dirseklerle birlikte ellerinizi yıkayın.'**⁽²⁾ buyurmaktadır. Bu ayette elden maksat dirsektir.' dediler."

"Mu'tasım daha sonra Muhammed b. Ali'ye (İmam Muhammed Taki -a.s-) dönerek: 'Bu konuda sizin görüşünüz nedir?' diye sordu. Muhammed b. Ali: *'Bunlar görüş belirttiler; beni muaf görün.'* dedi. Fakat Mu'tasım ısrar etti ve görüşünü söylemesi için yemine verdi. Bunun üzerine Muhammed b. Ali şöyle dedi: *Yemine verdiğin için görüşümü söylüyorum. Bunlar yanılıyorlar; çünkü hırsızın sadece parmakları⁽³⁾ kesilmeli, geri kalan kısmına dokunulmamalıdır."*

1- Mâide Suresi, 5

2- Mâide Suresi, 6

3- Maksat dört parmak; çünkü başparmak kesilmemelidir.

"Mu'tasım: 'Bunun delili nedir?' diye sorunca şöyle dedi: 'Çünkü Resulullah (s.a.a) secdenin; yüz (alın), iki elin ayası, iki diz ve iki ayak (ayaktaki iki büyük parmak) olmak üzere yedi uzuvla yapılması gerektiğini buyurmuştur. Dolayısıyla hırsızın eli bilekten veya dirsekten kesilecek olursa, secde etmek için eli kalmaz. Ve yine Allah Teâlâ: '**Secde yerleri Allah'a hastır. Allah ile birlikte bir başkasına dua etmeyin.**'⁽¹⁾ buyuruyor. Allah'a has olan bir şey de kesilmez."⁽²⁾

1- Ayetin orijinalinde geçen ve çoğulu "mesacid" olan "mescid" veya "mesced", secde yeri anlamındadır. Allah'ın beyti, camiler ve secdeye gidildiğinde alnın değdiği zemin, secde yerleri olduğu gibi, alın ve kendileriyle secde ettiğimiz diğer altı uzuv da secde yeri sayılmaktadır. İşte bu nedenle bu rivayette "el-mesacid", kendisiyle secde yapılan yedi uzuv olarak tefsir edilmiştir. Yine Usul-i Kâfî kitabında İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen diğer iki rivayette ve Ali b. İbrahim Kummî'nin tefsirindeki bir rivayette "el-mesacid", yedi uzuv olarak tefsir edilmiştir. Şeyh Saduk da "Fakih" adlı kitabında "el-Mesacid" kelimesini, yedi secde uzvu olarak yorumlamıştır. Bu anlamı; Said b. Cübeyr, Zeccac ve Ferra'dan da nakletmişlerdir.

Yine dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da, eğer "el-mesacid" kelimesinin yedi uzuv olarak tefsir edilmesi yanlış olsaydı, Mu'tasım'ın meclisindeki fakihler kesinlikle İmam'ın bu sözünü eleştirirlerdi. Mu'tasım'ın kendisinin de Arap olup "el-mesacid" kelimesinin anlamını anladığını dikkate alarak, İmam'ın buyurduğu mana yanlış olsaydı, Mu'tasım da itiraz ederdi. Dolayısıyla meclisteki fakihlerin hiçbirisi buna itiraz etmediklerine ve Mu'tasım'ın kendisi de İmam'ın yorumunu beğenip ona uygun davrandığına göre, onların da "el-mesacid" kelimesinden maksat kendileriyle secde edilen yedi uzuv olduğu veya bu kelimenin bir anlamının böyle olduğunu kabul ettikleri anlaşılmaktadır. (bk. Tefsir-i Saî, c.2, s.752; Tefsir-i Nuri's-Sekaleyn, c.5, s.440; Tefsir-i Mecmau'l-Beyan, c.10, s.372)

2- Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.319; Biharu'l-Envar, c.50, s.5

EVİLİK KOMPLOSU

İmam Rıza'nın (a.s) hayatını anlatırken dedik ki: Abbasî halifesi Memun'un toplumdaki bozuklukları düzeltmek, Alevîlerin isyanını önlemek ve yine Şîîlerle İranlıların sevgisini kazanmak için kendini Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni sevenlerden göstermeye çalıştı. Veliahtlığını İmam Rıza'ya (a.s) zorla tevdi ederek; böylece hem bu amacına ulaşmak, hem de İmam'ı (a.s) yakınında bulundurarak gözaltında tutmak istedi.

Diğer taraftan, Abbasîler Memun'un bu metodundan ve yine hilafetin Abbasîlerden Alevîlere intikal etmesi ihtimalinden çok rahatsız ve öfkeliydiler. İşte bu nedenle karşı çıktılar; ama İmam, Memun tarafından zehirlenerek şehit edilince, rahatladılar ve sevinerek Memun'a yöneldiler.

Memun, İmam'ı çok çabuk ve gizlice zehirledi ve toplumun bu cinayetten haberi olmamasına özen gösterdi. Cinayetini örtmek için görünüşte üzülüp matem tutuyordu; hatta üç gün İmam'ın mezarının başında kalıp tuzla ekmek yiyor, yas tuttuğunu gösteriyordu. Fakat bütün bu örtbas ve riyakârlıklara rağmen sonunda Alevîler İmam'ın katilinin Memun olduğunu anladılar; dolayısıyla çok rencide olup ona karşı kin güttüler. Memun tekrar hükümetini tehlikede görünce, bu tehlikeyi defetmek için erken davranarak İmam Muhammed Taki'ye karşı sevgi ve şefkat göstermeye başladı ve bundan daha iyi yararlanmak için kendi kızını İmam ile evlendirdi.

Böylece veliahtlığını İmam Rıza'ya (a.s) zorla tevdi etmekle ulaşmak istediği hedefe bu evlilikle de ulaşmaya çalıştı.

İşte bu nedenle hicrî 204 yılında, İmam Rıza'nın (a.s) şahade-tinden bir yıl sonra İmam Muhammed Taki'yi (a.s) Medine'den Bağdat'a getirterek kızı Ümmü'l-Fazl'ı onunla evlendirdi.

Reyyan b. Şebib şöyle diyor: Abbasîler Memun'un, kızını İmam Muhammed Taki ile (a.s) evlendirmeye karar verdi-ğini öğrenince, bu hareketle hükümetin Abbasîlerin elinden çıkmasından ve İmam Rıza'nın (a.s) dönemindeki durumun tekrarlanmasından endişelendiler. İşte bu nedenle Memun'un yanına giderek bu işe itiraz ettiler ve onu bu işten vazgeçmesi için yemine verdirip dediler ki:

– ...Sen yakın ve uzak geçmişte Alevîlerle aramızda geçenleri biliyorsun ve yine senden önceki halifelerin onları sürgün ve tahkir ettiğinden de haberin var. Biz daha önce veliahtlığını Rıza'ya bıraktığın için endişelenmiştik; fakat Allah bu sorunu giderdi. Şimdi seni Allah adına yemine veriyoruz, bizi tek-rar üzme ve bu evlilikten vazgeç; kızını bu evliliğe lâayık olan Abbasîlerden biriyle evlendir.

Memun onlara şöyle cevap verdi:

– Sizinle Alevîler arasında geçen olaylara sizler neden oldu-nuz ve insafla bakacak olursanız, onlar sizden daha lâayıktır-lar. Benden önceki halifelerin Alevîlere yaptıkları da, akra-balık bağlarını kesmekti. Ben ise, bundan Allah'a sığınırım; Rıza'yı kendime veliaht ettiğim için de pişman değilim. Ben ondan hilafeti kabul etmesini istedim; fakat o kabul etmedi ve Allah'ın takdiri gerçekleşti. Ebu Cafer Muhammed b. Ali (İmam Muhammed Taki -a.s-) hakkında da şunu söyleyeyim ki, onu, küçük yaşına rağmen ilim ve fazilette herkesten üstün olduğu için kızım ile evlendirmek istiyorum. Onun bu üstün-

lûğü gerçekten insanı şaşırtmaktadır. Bu mevzunun benim için aydınlığa kavuştuğu gibi, herkes için aydınlığa kavuşmasını ve benim görüşümün doğru olduğunu (onun kızımla evlenmeye lâayık olduğunu) anlamalarını umarım."

Abbasîler:

– Bu genç her ne kadar seni hayrete düşürmüşse de daha yaşî küçüktür, ilim ve bilgi edinmemiştir. Edep öğrenmesi ve din bilgileriyle tanışması için biraz bekleyin, daha sonra istediğiniizi yapın, dediler.

Memun onlara şöyle cevap verdi:

– Eyvahlar olsun size! Ben bu genci sizlerden daha iyi tanıyorum. O öyle bir ailedendir ki, ilimleri ilâhîdir ve öğrenmeye ihtiyaçları yoktur. Onun babaları hiçbir zaman din bilgisi ve edep konusunda insanlara ihtiyaç duymamışlardı. İsterseniz sözlerimin ne kadar doğru olduğunu öğrenmek için onu imtihan edin.

Abbasîler bunun üzerine:

– Bu iyi bir öneridir, dediler, onu imtihan edeceğiz. Sizin huzurunuzda ondan fikhî bir soru soracağız; doğru cevap verirse, artık itiraz etmeyiz ve böylece halifenin görüşünün doğru olduğunu herkes anlayacaktır; fakat eğer cevap veremezse, sorunumuz hallolacak (yani siz bu evlilikten vazgeçeceksiniz).

Me'mun:

– Ne zaman isterseniz onu imtihan edebilirsiniz, dedi.

Abbasîler, zamanın kadısı Yahya b. Eksem'e müracaat ederek, İmam Muhammed Takî'ye bilemeyeceği bir soru sorması durumunda kendisine büyük bir ödül vereceklerini vaat ettiler. Yahya kabul ettikten sonra da Memun'un yanına dönerek bu

iş için bir gün belirlemesini istediler. Memun bir gün tayin etti; herkes o günde toplandı. Memun meclisin baş tarafında İmam Muhammed Taki (a.s) için yer ayırtmalarını emretti. İmam içeri girip kendisi için ayrılmış olan yere oturdu. Yahya b. Eksem onun karşısına oturdu; diğerleri de kendi yerlerini aldılar ve Memun gelip İmam'ın yanına oturdu.

Yahya b. Eksem Memun'a:

– Ebu Cafer'e bir soru sormama izin verir misiniz? dedi.

Memun:

– Onun kendisinden izin al, dedi.

Yahya, İmam'a dönerek: "Canım size feda olsun! Size bir soru sorabilir miyim?" dedi.

İmam: *"İstiyorsan sorabilirsin."* buyurdu.

Yahya: "Canım size feda olsun! İhram hâlinde avlanan⁽¹⁾ kişi hakkında ne buyuruyorsunuz." dedi.

Bu soruya İmam şöyle cevap verdi:

Bu meselenin birçok şekli vardır. Harem'in dışında mı, içinde mi avlanmıştır? Bu işin haram olduğunu biliyor muydu, bilmiyor muydu? Avlanmasında kasıt var mıydı, yoksa rasgele mi oldu? Köle miydi, hür müydü? Küçük müydü, büyük müydü? Bu işi ilk defa mı yapıyordu, yoksa defalarca işlemiş miydi? Avladığı hayvan uçan kuş muydu, dört ayaklı hayvanlardan mıydı? Küçük müydü, büyük müydü? Avlanmasından dolayı pişman olmuş mu,

1- Hac veya umre için ihrama giren kişiye bazı şeyler haram olur; avlanmakta bunlardan biridir. Bu meselenin ayrıntıları "Hac Amelleri" kitabında zikredilmiştir.

yoksa suçunda ısrar ediyor mu? Gece mi avlanmış, gündüz mü? İhrâmı hac ihrâmı mıydı, umre ihrâmı mıydı?

Yahya b. Eksem o zaman daha yaklaşık dokuz yaşında olan İmam'ın sorusunu bu şekilde açmasına şaşırıp kaldı. Çehresinde acizlik ve yenilgi belirtileri belirdi. Dili tutulmaya başladı, öyle ki oradakilerin hepsi İmam'ın ilmî gücünü ve Yahya'nın yenildiğini anladı.

Bunun üzerine Memun: "Bu nimetten dolayı ve görüşüm doğru çıktığı için Allah'a şükürler olsun!" dedi. Sonra da Abbasîlere dönerek: "İnkâr ettiğiniz şeyi gördünüz mü?!" dedi.

Memun bu mecliste İmam'a kızıyla evlenmesini önerdi ve ondan nikâh hutbesini okumasını istedi. İmam (a.s) da kabul ederek hutbenin başında şöyle buyurdu:

Allah'a hamdolsun, nimetini itiraf ederek. Allah'tan başka ilâh yoktur, O'nun birliği konusunda halis niyete sahip olarak. Allah'ın salât ve selâmı yaratıklarının en üstünü Muhammed'e ve onun Ehlibeyti'nden olan seçkin kişilerin üzerine olsun.

Şüphesiz Allah'ın, insanları helal vasıtasıyla harama muhtaç kılmaması -ve evlenmeyi emrederek-: **"İçinizden bekârları ve köle ile cariyelerinizden iyileri evlendirin ve fakirlik nedeniyle evlenmelerine engel olmayın. Eğer yoksul iseler, Allah, lütfuyla bağışta bulunur ve onları zengin eder. Allah'ın mülkü) geniştir. O, (her şeyi) bilendir."** buyurması, O'nun kullarına karşı lütfundandır.

Daha sonra İmam (a.s), Hz. Zehra'nın (s.a) mihrine denk bir mihir (beş yüz dirhem) tayin ederek Memun'un kızıyla evlenmeyi kabul ettiğini belirtti. Memun kızından taraf nikâh akdini okudu, İmam Muhammed Taki (a.s) da kabul etti. Daha sonra Memun'un emriyle oradakilere göz alıcı hedi-

yeler verip sofralar açtılar. Halk yemek yiyip dağıldı. Sadece Memun'un yakınları ve saray erkânından bir grup kaldı. Memun, İmam'dan "ihram hâlinde avlanma" ile ilgi sorunun çeşitli şekillerini kendisinin açıklamasını istedi. İmam (a.s) da kabul ederek onu ayrıntılı bir şekilde açıkladı...⁽¹⁾

Memun cevabı duyunca İmam'ı (a.s) çok övdü ve bu defa İmam'dan Yahya b. Eksem'e bir soru sormasını rica etti. İmam (a.s) Yahya'ya dönerek: "*Sorayım mı?*" buyurdu.

İmam'ın (a.s) karşısında yenik düşen ve İmam'ın ilmî yüceliğinin karşısında dehşete kapılan Yahya: "Siz bilirsiniz, Canım size feda olsun; bilirsem cevabını veririm, bilmezsem sizden istifade eder, öğrenirim." dedi. Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bir adam günün başında bir kadına bakarsa, bu bakışı da haram olursa, kuşluk çağında o kadına, aynı adam helal olsa da öğleyin yine haram olsa, derken ikindiüstü gene helal olup, akşamleyin haram olsa, yatsı çağı aynı kadın aynı adama helal, geceleyin haram, gün ışıırken helal olsa, buna ne dersin? Aynı kadın, aynı adama nasıl haram oluyor, nasıl helal oluyor?! Bunu bildir.

Yahya: "Vallahi" dedi, "bu soruya cevap verecek bilgiye sahip değilim; eğer lütfeder cevaplarsanız, istifade eder faydalanırız."

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

O kadın, birisinin cariyesiydi; günün başında ona namahrem olan bu kadına baktı ve bu bakış haramdı. Kuşluk vakti onu sahibinden satın alır; bakması da helal olur. Öğle

1- İmam'ın bu soruya verdiği geniş cevap hadis kitaplarında kaydedilmiştir.

vaktinde onu azat eder; haram olur. İkinciüstü nikâhlar; helal olur. Akşam, zihar hükmüne uyar,⁽¹⁾ kadın, kendisine haram olur; yatsı vakti kefarete verir, helal olur. Geceleyin bir talakla boşar, haram olur; gün ışıırken eşine geri döner, o zaman da helal olur.

Memun hayretle oradaki akrabalarına dönerek: "Sizin aranızda böyle bir soruya bu şekilde cevap verebilecek veya bir önceki meselenin cevabını bilen bir kişi var mı?" diye sordu.

Onlar: "Hayır vallahi." dediler...⁽²⁾

Dikkat edilirse, Memun'un bütün dostluk tezahürü ve ri-yakârlıklarının asıl hedefinin; bu evlilikten siyâsî çıkar sağlamak olduğu ve özellikle de şu hedefler peşinde olduğu rahatlıkla görülebilir:

1- Kızını İmam'ın evine göndererek sürekli ve dikkatli bir şekilde İmam'ı gözetiminde bulundurmak, yaptığı iş ve girişimlerinden haberdar olmak. (Memun'un kızı da gerçekten babasının kendisine verdiği ispiyonculuk vazifesini yerine getirmiştir; tarihî belgeler de buna şahittir.)

2- Bu evlilikle, İmam'ı (a.s) kendisinin fık-u fücür dolu sarayıyla ilişkilendirmek ve İmam'ı eğlence ve fık-u fücra çek-

1- Zihar, cahiliye döneminde talak sayılıyordu ve kadınla erkeğin birbirlerine ebedî olarak haram olmasına neden oluyordu. İslâm'da onun hükmü değişerek sadece haram olmayı ve kefarete vermeyi gerektirdi.

Zihar; bir erkeğin, karısına, senin sırtın, anamın veya kız kardeşimin ya da kızımın sırtına benziyor demesi; karısını, anası yerine koymasındır. Bu durumda karısının tekrar kendisine helal olması için kefarete vermesi gerekir. Bu hükmün ayrıntılarını ilmihâllerde bulabilirsiniz.

2- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.299; Tefsir-i Kummî, s.169; İhticac-ı Tabersî, s.245; Biharu'l-Envar, c.50, s.74-78, özetle

mek; böylece İmam'ın (a.s) yüceliğini zedelemek, onu halkın gözünde değerli masumiyet ve imamet makamından düşürüp rezil etmek.

3- Muhammed b. Reyhan şöyle diyor: Memun her ne kadar İmam Muhammed Taki'yi (a.s) fık-u fücra çekmeye çalıştıysa da başaramadı. İmam'ın evlilik merasimini düzenlediği mecliste her birinin elinde mücevherlerle dolu bir kadeh olan yüz tane güzel cariye, İmam (a.s) içeri gelip yerine oturduğunda onu karşılamaya gitmelerini emretti. Onlar da kendilerine emredileni yaptılar; fakat İmam (a.s) onlara iltifat etmeyip bu hareketiyle bu gibi şeylerden nefret ettiğini gösterdi.

4- Aynı mecliste çalgı çalıp şarkı söylemesi için bir adamı getirdiler. Fakat adam çalgısına başlar başlamaz İmam (a.s): *"Allah'tan kork!"* diye haykırdı. Çalgıcı, İmam'ın (a.s) maneviyatının derinliği, ilâhî gücünden kaynaklanan sert emri karşısında çalgı aletini elinden yere düşürdü ve hayatının sonuna kadar artık çalgı kullanmak için ellerinden yararlanamadı.⁽¹⁾

5- Değindiğimiz gibi bu evlilikle Alevîlerin kendine karşı itiraz ve isyan etmelerini engellemeyi ve kendisini onların dostu göstermeyi amaçlıyordu.

6- Bu hareketle halkı aldatmak istiyordu. Nitekim bazen şöyle diyordu: "Ben, Ebu Cafer'in kızımdan bir çocuğunun olması ve dolayısıyla Resulullah'ın (s.a.a) ve Ali b. Ebu Talib'in soyundan olan bir çocuğun dedesi olmak için bu evliliği istedim!"⁽²⁾

Ama ne mutlu ki Memun'un bu hilesi de sonuç vermedi; çünkü kızı asla çocuk doğurmadı. İmam Muhammed Taki'nin (a.s), onuncu İmam Hz. Ali Naki (a.s), Musa Muberka, Hüseyin,

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.494; Biharu'l-Envar, c.50, s.60

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.454

İmran, Fatıma, Hatice, Ümm-ü Külsüm, Hâkîme adındaki evlatlarının tamamı değerli eşi, güzel ahlâklı bir cariyeye olan Semane-i Mağribiyye hatundan dünyaya gelmişlerdir.⁽¹⁾

Genel olarak Memun'un ısrarla gerçekleşmesini istediği bu evlilik, tamamen siyasi bir evlilikti. Dolayısıyla bu evlilik müreffeh bir yaşamı beraberinde getirmesine rağmen değerli babaları gibi dünyaya itina etmeyen İmam (a.s) için hiçbir değer taşımıyordu; aksine Memun'la bir arada yaşamak İmam için ıstırap dolu zoraki bir hayat idi.

Hüseyin Mekkarî şöyle diyor:

Bağdat'ta İmam Muhammed Taki'nin (a.s) huzuruna çıkıp yaşamını görünce, içimden: "İmam bu müreffeh hayata ulaştıktan sonra artık hiçbir zaman Medine'ye dönmez." dedim. İmam (a.s) bir süre başını öne eğdi; sonra üzüntüden yüzünün rengi sararmış olduğu bir hâldeyken şöyle buyurdu:

Ey Hüseyin! Benim yanımda Resulullah'ın (s.a.a) haremminde arpa ekmeği ve kaya tuzu yemek, bu gördüğün şeyden daha sevimlidir.⁽²⁾

İşte bu nedenle İmam Bağdat'ta kalmayıp eşi Ümmü'l-Fazl ile beraber Medine'ye döndü ve hicrî 220 yılına kadar orada kaldı.

1- Munteha'l-A'mal, c.2, s.235, Tuhfetu'l-Ezhar'dan nalken. (Muhaddis Kummî bu kitabın aynı sayfasında şöyle yazıyor: Kum tarihinden, Zeyneb, Ümm-ü Muhammed ve Meymune'nin de İmam Muhammed Taki'nin (a.s) kızlarından oldukları anlaşılmaktadır. Şeyh Müfid de İmam'ın (a.s) kızları arasında "Emame" adında bir kızıdan bahsetmiştir.)

2- Haraic-i Ravendî, s.208; Biharul-Envar, c.50, s.48

İMAM'IN (A.S) ŞAHADETİ

Memun, hicrî 218 yılında öldü ve ondan sonra yerine kardeşi Mu'tasım oturdu. Mu'tasım, hicrî 220 yılında İmam'ı (a.s) yakından gözetim altında bulundurmak için Medine'den Bağdat'a getirtti ve daha önce de dediğimiz gibi hırsızın elinin nereden kesilmesi gerektiğini belirtmek için düzenlenen meclise İmam'ı (a.s) da davet etti. Bu mecliste Bağdat kadısı İbn Ebu Davud ve diğerleri mahcup oldular. Bu olaydan birkaç gün sonra İmam'a (a.s) kin besleyen ve İmam'ı kıskanan İbn Ebu Davud, Mu'tasım'ın yanına giderek şöyle dedi:

Sizin hayrınızı istediğim için şu noktayı hatırlatmayı gerekli görüyorum: Birkaç gün önceki olayda bilginler, hükümet erkânı ve memleketin yüksek makamlarının huzurunda siz, Müslümanların bir bölümünün halife olarak tanıdığı Ebu Cafer'in (İmam Muhammed Taki) fetvasını, diğerlerinin fetvasına tercih ettiniz. Bu hareket hükümetiniz için doğru olmasa gerek. Bu haber halk arasında yayıldı ve onun izleyicileri için bir delil olarak algılandı.

İçinde İmam Muhammed Taki'ye (a.s) karşı her türlü düşmanlığı besleyen Mu'tasım, İbn Ebu Davud'un bu sözlerinden daha fazla tahrik oldu ve İmam'ı (a.s) ortadan kaldırmaya karar verdi. Nihayet uğursuz kararını gerçekleştirip, hicrî 220 yılında İmam'ı (a.s) zehirleterek şehit etti.

İmam Ebu Cafer Cevad'ın (a.s) tertemiz cenazesi Bağdat'ta, Kureyş mezarlığında değerli dedesi İmam Musa b. Cafer'in

mezarının yanı başında toprağa verildi.⁽¹⁾ Allah'ın salât-u selâmı ona ve tertemiz babalarının üzerine olsun!

Bu iki değerli İmam'ın mezarının bulunduğu yer şimdi Kazimeyn diye meşhur olup, eskiden beri Müslümanların ziyaret-gâhıdır.

1- bk. *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.307; *İlamu'l-Verâ*, s.338; *Biharu'l-Envar*, c.50, s.6; *Muntehe'l-Amal*, c.2, s.234. İmam Muhammed Taki'nin (a.s) şahadet yılı, ayı ve gününde diğer görüşler de vardır; biz bu görüşleri zikretmedik.

İMAM MUHAMMED TAKİ'NİN (A.S) ÖĞRENCİLERİ

Masum İmamlarımız, Resul-i Ekrem (s.a.a) gibi sürekli halkın eğitim ve öğretimiyle uğraşıyorlardı; her zaman halka kılavuzluk etmeyi ve onları eğitmeyi bir vazife olarak görüyorlardı. Onların söz ve davranışları, hâl ve hareketleri, insanlarla ilişkileri ve hatta günlük yaşamlarının her bölümü kendileriyle bağlantıya geçen kişileri eğitmektedir. Her kim dilediği zaman onların yanına gitseydi,⁽¹⁾ onların ahlâk ve bilgilerinden yararlanabilirdi. Sorusu olanların sorularına cevap verirdi. Sorular için de bir had ve sınır söz konusu değildi; insanlar her tür sorun ve sorularını soruyor, cevap alıyorlardı.

Böyle bir medresenin, peygamberler ve imamların mektebi dışında hiçbir yerde tek örneğinin dahi olmadığı gerçeği çok açık bir şekilde ortadadır. Böyle bir mektebin özellik ve verimliliğinin ne kadar göz alıcı ve çekici olduğu da açıktır. Bu nedenle Emevî ve Abbasî halifeleri, halkın bu özelliklerin farkına varmaları hâlinde ilâhî önderlere ve hak imamlara yöneleceklerini, bu durumda da gasıp hükümetlerinin tehlikeye gireceğini çok iyi biliyorlardı. Dolayısıyla ellerinden geldiği kadar insanların, İslâm'ın gerçek önderleriyle serbest bir şekilde bağlantı kurmalarını önlemeye çalışıyorlardı.

1- Ancak çoğu zaman zalim yöneticiler, halkın bu yüce insanlarla irtibata geçmesini engelliyorlardı.

Sadece İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) döneminde Ömer b. Abdulaziz'in biraz daha insaflı hükümet etmesi ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) döneminde de Emevî hükümetinin yıkılmak üzere olup Abbasî hükümetinin de daha güçlenmemiş olması nedeniyle, halk birkaç yıl o iki değerli İmam'dan (a.s) serbest bir şekilde yararlanabildi. İşte bu nedenle İmam Sadık'ın (a.s) öğrencilerinin sayısının dört bin kişiye ulaştığı hâlde⁽¹⁾ diğer dönemlerde bazı Ehlibeyt İmamları'nın ashap, öğrenci ve ravilerinin çok az olduğunu görmekteyiz. Örneğin, İmam Muhammed Taki'nin (a.s) ashâbı, öğrencileri ve rivayet nakledenleri yaklaşık yüz on kişiyi bulmaktadır.⁽²⁾ Bu da İmam'ın döneminde halkın kendisiyle bağlantısının ne kadar sınırlı olduğunu göstermek için yeterlidir sanırım.

Buna rağmen bu sınırlı sayıdaki kişiler arasında çok parlak çehrelere rastlamaktayız. Örnek olarak onlardan bazılarını aşağıda sunuyoruz:

1- Ali b. Mehziyar

İmam Muhammed Taki'nin (a.s) özel ashâbı ve vekillerinden olmakla birlikte İmam Rıza ve İmam Hadî'nin (a.s) de ashaplarından sayılmaktadır. Çok ibadet ederdi. Uzun secdeler sonucu alını nasır bağlamıştı. Güneş doğarken secdeye gider, bin mümin hakkında dua edip bitirmeyinceye kadar başını secdeden kaldırmaz ve Allah Teâlâ'dan onlar hakkında kendisi için istediği şeyleri vermesini dilerdi.

Ahvaz'da yaşayan Ali b. Mehziyar, otuzdan fazla kitap yazmıştır.⁽³⁾ İman ve amel konusunda onun ulaştığı yüce ma-

1- Rical-i Şeyh Tusî, s.142 342

2- Rical-i Şeyh Tusî, s.397 409

3- el-Kunye ve'l-Elkab, c.1, s.424

kamın beyanında İmam Muhammed Taki'nin (a.s) şu yazısı yeterlidir sanırız:

Bismillahirrahmanirrahim. Ey Ali! Allah sana hayırlı mükâfatlar versin, seni cennete yerleştirsın, her iki dünyada alçalmaktan korusun, ahirette de bizimle haşretsın! Ey Ali! Ben seni hayırseverlik, itaat, ihtiram, hizmet ve sana farz olan şeyleri yapmak konusunda denedim. Hiç kimseyi senin gibi bulmadığımı dersem, bu sözümün doğru olduğunu umarım. Allah, seni Firdevs cennetleriyle mükâfatlandırırsın. Senin sıcak, soğuk, gece ve gündüzlerdeki hizmetlerin bize saklı değildir. Allah Teâlâ'dan, kıyamet günü herkesin toplandığı sırada seni herkesin gıpta edeceği özel rahmetine has kılmasını niyaz ediyorum. "**Şüphesiz O, duayı duyardır.**"⁽¹⁾

2- Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr Bezentî

Küfe halkından, İmam Rıza ve İmam Muhammed Taki'nin (a.s) özel ashabındandı. Bu iki masum İmam'ın yanında özel bir yeri olan Ebu Nasr Bezentî birkaç kitap yazmıştır. "el-Câmi" adlı kitabı bunlardan biridir. Onun fakihliği bütün Şia uleması tarafından kabul edilmekte ve tamamen güvenilir bir kişibilinmektedir.⁽²⁾

Bu yüce kişi İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıkan o diğer üç kişiden biridir ki, İmam (a.s) ona özel bir sevgi ve saygı göstermiştir.⁽³⁾

1- *el-Gaybet*, Şeyh Tusî, s.225; *Biharu'l-Envar*, c.50, s.105

2- *Mu'cemu Ricali'l-Hadis*, c.2, s.237; *Rical-i Keşî*, s.558

3- Bu olay, elinizdeki kitabın İmam Rıza'ya (a.s) ait bölümde anlatılmıştır.

3- Zekeriya b. Âdem

Zekeriya, Kum ahalisindendir. Kum şehrinde olan mezarı şimdi bile çok meşhurdur. İmam Rıza'nın (a.s) da yakın ashabından sayılmaktadır. İmam Muhammed Taki (a.s) onun hakkında dua etmiş, onu kendisinin sadık yârenlerinden saymıştır.⁽¹⁾

Bir defasında İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıktığında, İmam (a.s) akşamın başından sabaha kadar onunla gizlice konuşmuştur.⁽²⁾ Yine: "Yolum uzaktır, sürekli sizin huzurunuzda gelemiyorum; dinimin hüküm ve öğretilerini kimden öğreneyim?" diye soran birine: *"Din ve dünya konusunda güvenilir bir kişi olan Zekeriya b. Âdem'den."* şeklinde cevap vermiştir.⁽³⁾

4- Muhammed b. İsmail b. Bezi'

İmam Kâzım, İmam Rıza ve İmam Muhammed Taki'nin (a.s) ashabından olup Şia'ya göre güvenilir kişilerden biridir. Salih, dürüst ve ibadet ehli bir kişiydi; çeşitli kitaplar yazmış ve aynı zamanda Abbasîlerin sarayında çalışmıştır.⁽⁴⁾ Bu konuda İmam Rıza (a.s) ona şöyle buyurmuştur:

Allah'ın zalimlerin sarayında öyle kulları vardır ki onların vasıtasıyla delilini açığa çıkarmaktadır. Onlara şehirlerde güç vererek onlar vasıtasıyla dostlarını, velilerini zalimlerin zulmünden korur ve Müslümanların işlerini yoluna koyar. Onlar, tehlike anlarında ve kötü olaylarda müminlerin sığınaklarıdır. Şiîlerimizden sıkıntısı ve ihtiyacı olanlar onlara yönelir, sıkıntı ve ihtiyaçlarının giderilmesini

1- Rical-i Keşî, s.503

2- Muntahu'l-Amal, İmam Rıza'nın (a.s) Hayatı bölümü, s.85

3- Rical-i Neccaşî, s.595

4- Rical-i Keşî, s.254

onlardan isterler. Allah Teâlâ bu kişiler vasıtasıyla müminlerin zalimler karşısındaki korkusunu giderir. Onlar gerçek müminler ve Allah'ın yeryüzündeki eminleridirler. Kıyamet sahrası onların nuru ile aydınlanır. Vallahi, cennet onlar için ve onlar da cennet için yaratılmıştır. Cennet onlara mübarek olsun!

İmam (a.s) daha sonra şöyle buyurdu:

"Sizden hanginiz isterse, bütün bu makamlara ulaşabilir."

Muhammed b. İsmail: "Canım size feda olsun! Hangi makamlara?" diye sorunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Zalimlerle birlikte olup Şiîlerimizi sevindirmek suretiyle bizi sevindirmek makamına. (Yani bir kürsü ve makama kurulunca, hedefiniz müminlerden zulüm ve haksızlığı gidermek olsun.)

İmam (a.s) son olarak da Abbasî sarayının vezirlerinden olan Muhammed b. İsmail'e: *"Ey Muhammed! Sen de onlardan ol."* buyurdu.⁽¹⁾

Hüseyn b. Halid şöyle diyor:

Bir grupla birlikte İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken, Muhammed b. İsmail b. Bezi'den söz açıldı. İmam (a.s): *"Sizin aranızda onun gibi birinin olmasını istiyorum."* buyurdu.⁽²⁾

Muhammed b. Ahmed b. Yahya şöyle diyor:

Muhammed b. Ali b. Bilal ile birlikte Muhammed b. İsmail b. Bezi'nin kabrini^{(3)*} ziyarete gittik. Muhammed b. Ali

1- Rical-i Neccaşî, s.255

2- Rical-i Neccaşî, s.255

3- Onun kabri, Mekke yolu üzerinde "Feyd" denilen yerdedir. bk. Tuh-fetu'l-Ahbab, Muhaddis Kummî, s.317

kabrin baş tarafında kıbleye doğru oturarak şöyle dedi: Bu kabrin sahibi İmam Muhammed Taki'den (a.s) bana şöyle rivayet etti: *"Kim mümin kardeşinin kabrini ziyaret ederek kabrin yanında kıbleye doğru oturup elini mezara bırakarak yedi defa Kadir Suresi'ni okursa, kıyamet gününün büyük fğanından, dehşet ve korkusundan güvende olacaktır."*⁽¹⁾

Muhammed b. İsmail b. Bezi diyor ki:

İmam Muhammed Taki'den (a.s), gömleklerinden birini kendime kefen yapmam için bana göndermesini rica ettim. Bunun üzerine İmam bana bir gömlek gönderdi ve onun düğmelerini almamı emretti.⁽²⁾

1- Rical-i Keşşî, s.564

2- Rical-i Keşşî, s.245 ve 564

İMAM MUHAMMED TAKİ'DEN (A.S)VECİZ SÖZLER

Masum İmamların bilgi güneşinin bir ışını olan sözleri, Allah kulları için apaçık ve güvenilir bir kılavuz sayılmaktadır. Çünkü o yüce kişiler her türlü hata, sapma ve yanlış düşünceden masumdurlar. Onların kılavuzlukları sadece bir boyuta yönelik değil, insanın tüm varlık boyutlarını kapsamaktadır. Yine belli bir kitleye de has değil, bütün kesimleri insanî kemale doğru yönlendirmekte, bütün aşamalarda fıtratları uyandırmaktadır. Şimdi dokuzuncu önder İmam Ebu Cafer Muhammed b. Ali el-Cevad'ın (a.s) buyruklarından bazı örnekler nakledelim. Ümidimiz, bu buyrukların bize de yararlı olup ışık tutmasıdır:

- 1- Kim Allah'a dayanarak insanlara ihtiyaç elini uzatmazsa, insanlar ona ihtiyaç duyar ve kim de Allah'tan çekinir ve takvalı olursa, halk onu sever.⁽¹⁾
- 2- İnsanın kemali, akıllı oluşundadır.⁽²⁾
- 3- Yiğitliğin kemali, insanın hiç kimseye kendisi için hoşlanmadığı bir şekilde davranmamasıdır.⁽³⁾

1- Nuru'l-Ebsar, s.180

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.290

3- Nuru'l-Ebsar, s.180

4- Vakti gelmeyen işi yapmayın, aksi durumda pişman olursunuz; uzun arzulara kapılmayın; çünkü bu iş kalbin katılaşmasına neden olur. Zayıflarınıza merhamet edin ve onlara merhamet etmekle Allah'ın merhametini isteyin.⁽¹⁾

5- Kötü bir işi iyi sayan kimse, o işe ortak olur.⁽²⁾

6- Zulmü işleyen, zulme yardım eden ve zalimin zulmüne rıza gösteren, (o zulmün günahında) ortaklırlar.⁽³⁾

7- Mümin kardeşine gizli bir yerde öğüt veren onu süslemiş olur, ona açıkta ve başkalarının yanında öğüt veren ise onu(n toplumsal çehresini) kötülemiş olur.⁽⁴⁾

8- Kalple Allah'a yönelmek, uzuvları amele zorlamaktan daha etkilidir.⁽⁵⁾

9- Zalime adaletin uygulanacağı gün, onun için mazlumun zulme uğradığı günden daha zordur.⁽⁶⁾

10- (Kıyamet günü) Müslüman'ın amel defterinin başyazısı, güzelahlâktır.⁽⁷⁾

11- Üç şey insanı Allah'ın rızasına götürür: Allah'tan çok bağışlanma dilemek, insanlara yumuşak davranmak ve çok sadaka vermek. Her kimde de şu üç haslet olursa, pişmanlık duymaz: İşlerde acele etmemek, işlerde başkalarına danış-

1- el-Fusulu'l-Muhimme, s.292

2- Nuru'l-Ebsar, s.180

3- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

4- Nuru'l-Ebsar, s.180

5- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

6- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

7- Nuru'l-Ebsar, s.180

mak ve -danıştıktan sonra- bir işi yapmaya karar verdikten sonra Allah'a tevekkül etmek.⁽¹⁾

12- Fasıktan bir şey umanın en küçük cezası, umduğu şeyden mahrumolmasıdır.⁽²⁾

13- Allah'tan başkasından bir şey umanı Allah o kişiye bırakır. Bilgisi olmadan bir işi yapan kimsenin bozdukları düzelttiklerinden daha çok olur.⁽³⁾

14- İyilik yapanların iyilik yapmaya ihtiyaçları, iyilik yapılanlardan daha fazladır. Çünkü iyilik onların mükâfat kazanmasına, kıvanç duymasına ve halk arasında güzel anılmalarına neden olur. Dolayısıyla bir kişi bir iyilik yaptığı zaman, herkesten önce kendisine iyilik yapmış olur.⁽⁴⁾

15- İffet, fakirliğin; şükür, zenginliğin; sabır, belanın; tevazu, soyluluğun; fesahat, sözün; kaydetmek, rivayetin; insanlara kanat açmak, ilmin; edep, aklın; güler yüzlülük, bağışın; minnet etmemek ve başa kakmamak, iyiliğin; huşu namazın ve boş işleri terk etmek de, takvanın ziynetidir.⁽⁵⁾

16- Kim Allah'a güvenir ve ona tevekkül ederse, Allah onu bütün kötülüklerden kurtarır ve bütün düşmanlardan korur.⁽⁶⁾

17- Din, izzet; ilim, servet ve susmak, nurdur. Hiçbir şey bidat gibi dini yok etmez. Hiçbir şey tamah gibi kişileri bozmaz. İyi

1- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

2- Nuru'l-Ebsar, s.181

3- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

4- Nuru'l-Ebsar, s.180

5- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

6- Nuru'l-Ebsar, s.181

ve liyakatli yönetici vasıtasıyla insanlar ıslah olur ve Allah'a dua ile belalar giderilir.⁽¹⁾

18- Bir musibet karşısında sabretmek, insanla alay etmek isteyen düşman için musibettir.⁽²⁾

19- Bakıcısı Allah olan bir kişi hiç zayi olur mu ve Allah tarafından takip edilen bir kişi kurtulabilir mi?!(³)

20- Kısa bir cümlede kendisine kapsamlı bir nasihatte bulunmasını isteyen kişiye şöyle buyurdu:

Kendini dünyada rezil edecek ve ahirette azaba uğratacak işlerden koru.⁽⁴⁾

1- el-Fusulu'l-Muhimme, s.290

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.180

3- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

4- İhkaku'l-Hak, c.12, s.439, Vesiletu'l-Mal'dan naklen. Yine el-Fusulu'l-Muhimme ve Nuru'l-Ebsar kitaplarından naklettiğimiz 19 rivayet, İhkaku'l-Hak kitabında, c.12, s.428-439'da bu iki kitaptan naklen kaydedilmiştir.